

EUROOPAN UNIONIN JA SEN JÄSENVALTIOIDEN SEKÄ KIRGISIAN TASAVALLAN TEHOSTETTU KUMPPANUUS- JA YHTEISTYÖSOPIMUS; ALLEKIRJOITUSVALTUUKSIEN MYÖNTÄMINEN**Asian tausta**

Euroopan Unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Kirgisian tasavallan välinen kumppanuus on kehittynyt merkittävästi sen jälkeen, kun ensimmäinen kumppanuus- ja yhteistyösopimus tuli voimaan vuonna 1999 (SopS 78/1999). Uuden sopimuksen neuvottelujen tarkoituksena oli heijastaa Kirgisian ja Keski-Aasian kehitystä ja tarjota uusi kunnianhimoinen oikeudellinen kehys tulevalle kumppanuudelle. Nyt neuvoteltu sopimus sisältää uusia yhteistyöalueita ja uudistaa merkittävästi kauppaa- ja taloussuhteidemme sääntelykehystä WTO:n sääntöjen ja alueellisten taloussopimusten mukaisesti.

Kirgisian kanssa tehty tehostettu kumppanuus- ja yhteistyösopimus on luonteeltaan sekasopimus, joka sisältää sekä jäsenvaltioiden että Euroopan unionin toimivaltaan kuuluvia määräyksiä. Uusi sopimus korvaa vuonna 1999 voimaantulleen osapuolten välisen kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen ja laajentaa osapuolten välistä sopimusperustaa. Vastaava sopimus on tehty Kazakstanin kanssa vuonna 2015 ja se tuli voimaan vuonna 2020.

Sopimuksen valmistelu

Sopimusta koskevat neuvottelut käynnistettiin 19. joulukuuta 2017 ja ne saatiin päätökseen 6. heinäkuuta 2019. Neuvotteluteksti parafoitiin heinäkuussa 2019.

Eduskunnalle on annettu sopimusneuvotteluista E-kirje (E 55/2017 vp) 6.7.2017 ja U-kirjelmä (U 79/2018 vp) 23.8.2018. Suuri valiokunta yhtyi ulkoasiainvaliokunnan kannanoton mukaisesti valtioneuvoston U-kirjelmässä esittämään kantaan.

Ulkoministeriö pyysi 13 päivänä maaliskuuta 2024 lausunnot liikenne- ja viestintäministeriöltä, maa- ja metsätalousministeriöltä, opetus- ja kulttuuriministeriöltä, oikeusministeriöltä, puolustusministeriöltä, sisäministeriöltä, sosiaali- ja terveysministeriöltä, työ- ja elinkeinoministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, ympäristöministeriöltä sekä valtioneuvoston kanslialta sopimuksen allekirjoittamisen tarkoituksenmukaisuudesta.

Lausunnon antoivat sisäministeriö, valtiovarainministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö sekä puolustusministeriö.

Puolustusministeriö katsoo lausunnossaan, että sopimusluonnoksen puolustuspolitiikkaa koskevan 7 artiklan osapuolilla viitataan ensisijaisesti Euroopan unioniin ja Kirgisian tasavaltaan ja niiden välisen vuoropuhelun tehostamiseen puolustuspolitiikan eri näkökohdat mukaan lukien. Puolustusministeriö kannattaa osapuolien vuoropuhelun tehostamista siltä osin, kun esitetyt näkökohdat kuuluvat EU:n yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan piiriin.

Valtionvarainministeriön lausunnon mukaan sopimuksen 36 artikla (Vientitullit, -verot ja muut maksut) sekä liite 2 vientitullien osalta ovat poikkeuksellisia verrattuna muihin vastaaviin sopimuksiin. Osapuolet voisivat ottaa käyttöön vientitulleja sopimuksen liitteessä 2 vahvistetun luettelon mukaisten tavaroiden osalta. Lähtökohtaisesti vientitulleja ei kanneta vastaavissa sopimuksissa sopimuspuolten välillä.

Työ- ja elinkeinoministeriön tarkastelun perusteella sopimus noudattaa laajalti samaa linjaa muiden vastaavien sopimusten kanssa, ja sopimuksen allekirjoittamista voidaan sikäli pitää tarkoituksenmukaisena.

Sisäministeriö ei näe estettä sopimuksen allekirjoittamiselle. Kuten muissakin vastaavissa eduskunnan hyväksyttäväksi saatetuissa kumppanuussopimuksissa, käsillä oleva sopimus sisältää useita lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Esimerkiksi velvoitteen ottaa takaisin omat kansalaiset (15 artikla) on katsottu kuuluvan lainsäädännön alaan.

Sopimuksen keskeinen sisältö ja tavoitteet

Uusi sopimus toimii oikeudellisena kehyksenä EU:n ja sen jäsenvaltioiden suhteille Kirgisian kanssa. Sopimus sisältää EU:n vakiolausekkeet ihmisoikeuksista, Kansainvälisestä rikostuomioistuimesta, joukkotuhoaseista, pienaseista ja kevyistä aseista sekä terrorismin torjunnasta. Se kattaa myös yhteistyön muun muassa seuraavilla osa-alueilla: terveys, ympäristö, ilmastonmuutos, energia, verotus, koulutus ja kulttuuri, työmarkkinat, työllisyys- ja sosiaaliasiat, tiede ja teknologia sekä liikenne. Sopimuksessa käsitellään myös oikeusalan yhteistyötä, oikeusvaltioperiaatetta, rahanpesua ja terrorismin rahoitusta sekä järjestäytyntä rikollisuutta ja korruptiota.

Sopimus sisältää lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, kuten esimerkiksi velvoitteen ottaa takaisin omat kansalaiset (15 artikla), joiden on katsottu kuuluvan lainsäädännön alaan, ja näin ollen sopimuksen hyväksyminen ja voimaansaattaminen edellyttävät eduskunnan myötävaikutusta. Lisäksi esimerkiksi valtionvarainministeriön lausunnon mukaan sopimuksen liitteenä olevan pöytäkirjan keskinäisestä hallinnollisesta avunannosta tulliasioissa mukaan hallinnollisen avunannon puitteissa toimitettaisiin Kirgisian tasavallan toimivaltaisille viranomaisille myös henkilötietoja. Perustuslain 10 §:n mukaan

henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla, joten pöytäkirja kuuluu tältä osin eduskunnan toimivaltaan.

Hallituksen esitys sopimuksen hyväksymisestä ja sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetaan eduskunnalle sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen.

Sopimuksen allekirjoittaminen, väliaikainen soveltaminen ja voimaantulo

Sopimus avataan jäsenvaltioiden etukäteen allekirjoitettavaksi 17.4 ja 24.4 pidettävien Coreper II kokousten marginaaleissa. Euroopan unionin ja Kirgisian allekirjoitustilaisuus on suunnitteilla huhtikuun lopussa.

Sopimus tulee voimaan sitä päivää seuraavan toisen kuukauden ensimmäisenä päivänä, jona osapuolet ovat ilmoittaneet toisilleen tätä tarkoitusta varten tarvittavien sisäisten menettelyjensä päätökseen saattamisesta.

Sopimuksen osapuolet voivat soveltaa tätä sopimusta väliaikaisesti kokonaan tai osittain omien sisäisten menettelyjensä mukaisesti. Väliaikainen soveltaminen alkaa sitä päivää seuraavan toisen kuukauden ensimmäisenä päivänä, jona Euroopan unioni ja Kirgisian tasavalta antavat toisilleen seuraavat ilmoitukset. Euroopan unionin osalta tätä varten tarvittavien sisäisten menettelyjen päätökseen saattamista koskeva unionin ilmoitus, jossa yksilöidään tämän sopimuksen väliaikaisesti sovellettavat osat ja Kirgisian tasavallan osalta tätä varten tarvittavien sisäisten menettelyjen päätökseen saattamista koskeva ilmoitus, jossa se hyväksyy tämän sopimuksen väliaikaisesti sovellettavat osat. Tällä hetkellä ei ole tiedossa, tullaanko sopimusta jossain vaiheessa soveltamaan väliaikaisesti.

Toimivalta

Sopimuksen allekirjoitusvaltuuksien myöntäminen kuuluu perustuslain 93 §:n 1 momentin nojalla tasavallan presidentille valtioneuvoston ratkaisuesityksestä.

Esitys

Esitetään, että Tasavallan Presidentti valtuuttaa suurlähettiläs, pysyvä edustaja Markku Keinänen tai hänen estyneenä ollessaan suurlähettiläs Juha Ottmanin allekirjoittamaan Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Kirgisian tasavallan tehostetun kumppanuus ja yhteistyösopimuksen.